

فرهنگستان علوم پزشکی

مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی
دانشگاه علوم پزشکی تهران

مرکز تحقیقات علوم دارویی

درسنامه اخلاق و پرستاری

دکتر پونه سالاری، دکتر محمد عبداللہی، دکتر سمانہ نیک فر

انتشارات برای فردا
ناشر کتب علوم پزشکی

نام کتاب: درسنامه‌ی اخلاق داروسازی

تألیف: دکتر پونه سالاری - دکتر محمد عبداللہی - دکتر شکوفہ نیک فر

ناشر: برای فردا

حروفچینی: زینب کریمی

صفحه‌آرایی و جلد: اصغر حسن خانی

نوبت چاپ: اول - ۹۵

بیتوگرافی: نگین

چاپ: ۱۰۰۰

صحافی: ۱۰۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۹۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۵-۰۷۵-۱

نشانی: تهران - انقلاب - خ لباف - پلاک ۱۹۷ - واحد ۷ - تلفن: ۶۶۹۵۲۶۴۱-۲

سرشناسه: سالاری، پونه، ۱۳۵۱ -

عنوان و نام پدیدآور: درسنامه اخلاق داروسازی/تألیف پونه سالاری، محمد عبداللہی، شکوفہ نیکفر؛ [با حمایت] فرهنگستان علوم پزشکی، مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران.
مشخصات نشر: تهران: برای فردا، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۲۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۵-۰۷۵-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: اخلاق داروسازی

موضوع: Pharmaceutical ethics

شناسه افزوده: عبداللہی، محمد، ۱۳۴۴ -

شناسه افزوده: نیکفر، شکوفہ، ۱۳۴۷ -

شناسه افزوده: فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

شناسه افزوده: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران. مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۲۴۵/س۱۰۱/۵ RS

رده بندی دیویی: ۱۷۴/۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۳۳۵۲۷

فهرست:

۹	پیشگفتار مولفان.....
۱۱	تاریخچه و مبانی اخلاق داروسازی.....
۱۹	تعهدات حرفه‌ای.....
۳۳	ارتباط داروساز و بیمار.....
۴۳	ارتباط داروساز با همکاران.....
۵۳	ارتباط داروساز با جامعه و خادان.....
۶۱	ضوابط پوشش و آراستگی.....
۶۹	تعارض منافع.....
۸۱	حقیقت‌گویی و گفتن خبر بد.....
۹۱	رازداری و حریم خصوصی.....
۱۰۱	اخلاق در پژوهش.....
۱۲۹	اصول اخلاقی کار با حیوانات آزمایشگاهی.....
۱۳۵	اخلاق در انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی.....
۱۴۳	ملاحظات اخلاقی آغاز حیات.....
۱۵۳	ملاحظات اخلاقی پایان حیات.....
۱۶۵	ملاحظات اخلاقی در فن‌آوری‌های نوین.....

- خطاهای دارویی..... ۱۷۷
- ملاحظات اخلاقی ارائه‌ی مراقبت‌های دارویی در شرایط بحرانی..... ۱۸۷
- تخصص‌های مناع..... ۱۹۵
- آشنایی با حقوق پزشکی و قوانین و مقررات..... ۲۰۹
- آشنایی با سند جامع اخلاقی نظام دارویی کشور..... ۲۱۷
- ضمائم..... ۲۳۵
- راهنمای عمومی اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی دارای آزمودنی انسانی در جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۲..... ۲۴۱
- راهنمای اخلاقی کارآزمایی‌های بالینی در جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۲..... ۲۴۷
- راهنمای اخلاقی پژوهش بر گامت و رویان در جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۲..... ۲۵۳
- راهنمای اخلاقی پژوهش بر روی عضو و بافت انسانی در جمهوری اسلامی ایران..... ۲۵۵
- راهنمای اخلاقی پژوهش بر گروه‌های آسیب‌پذیر در جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۲..... ۲۶۱
- راهنمای اخلاقی پژوهش با سلول‌های بنیادی در جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۲..... ۲۶۹
- راهنمای اختصاصی پژوهش‌های علوم پزشکی مرتبط با HIV/AIDS..... ۲۷۳
- راهنمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی..... ۲۷۹
- راهنمای اخلاقی پژوهش بر حیوانات..... ۲۸۷

پیشگفتار مولفان

خداوند بزرگ را شکر که به ما امکان تدوین و تألیف درسنامه‌ی اخلاق داروسازی را فراهم نمود. حدود یک دهه است که درس اخلاق داروسازی به صورت درسی تک واحدی در دانشکده‌های داروسازی کشور تدریس می‌شود اما به نظر می‌رسد که نمی‌تواند پاسخگوی نیاز جامعه‌ی داروسازی کشور باشد. علت عدم کفایت آن را می‌توان ناشی از نیاز جامعه‌ی امروز کشور به دریافت مراقبت‌های همه‌جانبه‌ی دارویی از سوی داروسازان دانست. از چند دهه‌ی گذشته نقش داروسازان در نظام‌های ارائه‌ی خدمات درمانی پررنگ شده است. در این راستا داروسازان موظف شده‌اند که به امر ارائه‌ی مراقبت‌های دارویی بپردازند و این به معنی توجه به همه‌ی جوانب دارودرمانی شامل ارائه دارو، ارائه‌ی اطلاعات درسی لازم در مورد اثرات درمانی، عوارض جانبی دارو، و تداخلات دارویی مهم می‌باشد. بنابراین بدون شک در زندگی نقش‌های مواجهه‌ی داروسازان با چالش‌های اخلاقی اگر بیشتر از گروه پزشکی نباشد کمتر نخواهد بود. از سویی دیگر حجم بالای مبادلات مالی داروخانه‌ها به نوعی داروخانه‌ها را به بنگاه‌های تجاری شبیه کرده است. تقابل ارائه‌ی خدمات و تجارت خود برانگیزنده‌ی انواع دیگری از چالش‌های اخلاقی است. بنابراین برای اخلاق‌محیم اخلاقی در مواجهه با چنین تعارضاتی لازم است که داروسازان دانش کافی در مورد اصول و ملاک‌های اخلاقی حاکم بر ارائه‌ی مراقبت‌های دارویی داشته باشند. علاوه بر آن ترسیم چارچوب‌های اخلاقی در قالب راهنماهای اخلاقی در این زمینه راهگشا است. در این راستا مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، با همکاری مرکز تحقیقات علوم دارویی دانشگاه علوم پزشکی تهران به عنوان اولین گام اقدام به تدوین درسنامه اخلاق داروسازی کشور نمود. در این سند بایدها و نبایدهای اخلاقی در حوزه‌های مختلف عملکردی داروسازان اعم از داروخانه، شرکت‌های تولیدکننده، واردکننده و پخش دارو و سازمان سیاستگذار دارو مشخص شده است. به عنوان دومین گام، مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران با حمایت گروه اخلاق و آموزش پزشکی فرهنگستان علوم پزشکی درسنامه‌ی اخلاق داروسازی را تدوین نمود. این درسنامه مجموعه‌ای از عناوین مهم در اخلاق پزشکی را در بر می‌گیرد که داروسازان در ارائه‌ی خدمات دارویی با آنها مواجه خواهند شد. به نظر می‌رسد این درسنامه بتواند دانش لازم را جهت تصمیم‌گیری‌های اخلاقی برای دانشجویان داروسازی فراهم کند. محتوای این درسنامه می‌تواند به صورت درسی دو واحدی در دانشکده‌های داروسازی تدریس شود. درسنامه‌ی پیش رو در بهمن ماه ۱۳۹۴ پس از تأیید هیات ممتحنه

و ارزشیابی رشته‌ی اخلاق پزشکی توسط شورای محترم آموزش تخصصی و داروسازی جهت تدریس اخلاق داروسازی در دانشکده‌های داروسازی سراسر کشور به عنوان کتاب مرجع تصویب رسیده است.

در خصوص محتوای این درسنامه ذکر نکاتی چند لازم به نظر می‌رسد. در تدوین این درسنامه سعی شده است تا مطالب مورد نیاز داروسازان در ارائه‌ی مراقبت‌های دارویی جمع آوری شوند. به این منظور و با بهره‌گیری از مطالعاتی که قبلاً در این زمینه انجام شده بود عناوینی انتخاب شد و سپس در مورد عناوین انتخاب شده‌ی داروسازان عمومی و متخصص و نیز متخصصین حوزه‌ی اخلاق پزشکی نظرسنجی شد. در نهایت برای تدوین متن درسنامه از منابع داخلی و خارجی استفاده شد؛ اما با توجه به تأثیر و مداخله‌ی باورهای فرهنگی و دینی در اصول اخلاقی حاکم بر نظام سلامت و لزوم تدوین درسنامه‌ای مطابق با فرهنگ ایرانی و منطبق بر باورهای دینی اسلامی نهایت تلاش برای طرح دیدگاه اسلامی در کلیه مطالب صورت گرفته است. بدون شک درسنامه‌ی حاضر کم و کاستی‌هایی دارد که بدین وسیله از کلیه همکاران و دوستان تقاضا می‌کنیم ما را در رفع این نقایص و کمبودها یاری داده و بر غنای هر چه بیشتر مطلب بیفزایند. در انتها بر خود لازم می‌دانیم که زحمات کلیه دوستان و همکاران سپاسگزاری نماییم.

دکتر محمد عبداللّهی

استاد، مرکز تحقیقات علوم دارویی و دانشکده داروسازی
دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر پونه سالاری

دانشیار، مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی
دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر شکوفه نیک‌فر

دانشیار، دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران